

Amparo Başvurusu

María Emilia Casas Baamonde*

İspanya'da 1978 Anayasası, Anayasa Mahkemesi'ni Yargı Erki'ne ayrılan VI. Kısım dışında düzenlemiştir. 159. maddeyle 165. madde arasındaki IX. Kısım Anayasa Mahkemesi'ne ayrılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin görev alanının belirlendiği 161. maddenin 1. fıkrasında diğer işlevlerin yanı sıra amparo¹ başvurusuna yer verilmektedir. Amparo başvurusu, Anayasa'nın 53. maddesinin 2. fıkrasında işaret edilen temel hak ve özgürlüklerin kamu gücü tarafından ihlali halinde bireylere kanunla düzenlenecek durumlarda ve şekillerde Anayasa Mahkemesi'ne başvuru hakkı veren bir yargı yoludur.

Anayasa'nın 53. maddesinin 2. fıkrası şu şekilde düzenlenmiştir: "Her yurttaş Anayasa'nın 14. maddesi ile güvence altına alınan hakları ile Temel Haklara İlişkin Kısım'ın İkinci Bölümünün Birinci Alt Bölümü'nde düzenlenen haklarının korunmasını genel mahkemelerden talep etme ve gereği halinde amparo yolu ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurma hakkına sahiptir. 30. maddede düzenlenen vicdani red hakkı için de amparo başvurusu yapılabilir."

Bu düzenlemeden çıkan birinci sonuç, amparo başvurusunun Anayasa'da yer alan bütün haklar ve özgürlükler için öngörülen bir koruma yolu olmadığıdır. Anayasa, sadece 53. maddenin 2. fıkrasında işaret edilen temel haklar ve özgürlükler için genel mahkemelerin koruma işlevine ek olarak özel bir koruma yöntemi öngörmektedir. Bu temel hak ve özgürlükler şu şekilde sıralanabilir: Eşitlik; ırk, cinsiyet, din, düşünce ya da başka herhangi bir gerekçeyle ayırım yasağı; yaşama hakkı, maddi ve manevi

---

* İspanya Anayasa Mahkemesi Başkanı

¹ (Ç.N.: İspanya Anayasası'nda düzenlenen "amparo" usulü dilimize "bireysel başvuru" ya da "Anayasa şikayeti" olarak da tercüme edilebilir. Ancak, biz bu kurumun özgünlüğüne dikkat çekmek amacıyla "amparo başvurusu" ifadesini tercih ettik. Bu konu hakkında yazılan bir çok makalede özgün terim kullanılmaktadır. Bu tercih, aynı zamanda İspanya'daki bireysel başvuru yolunun Meksikalı kökenlerine işaret etmesi bakımından da anlamlıdır.)

varlığın bütünlüğü, işkence ve kötü muamele yasağı; düşünce, inanç ve ibadet özgürlüğü; kişi güvenliği, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, yerleşme ve seyahat özgürlüğü, ülke dışına çıkma ve ülkeye serbestçe giriş hakkı; bilim ve sanat özgürlüğü, ifade özgürlüğü; barışçıl amaçlarla silahsız olarak toplantı ve gösteri özgürlüğü; dernek kurma özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı; kamu hizmetine girme hakkı; hak arama özgürlüğü, kanuni hakim güvencesi, kişisel olarak ya da bir avukat yardımıyla savunma hakkı, kendisine yöneltilen iddialar hakkında bilgi alma hakkı, kendisi aleyhine ifade vermeye zorlanmama hakkı; masumiyet karinesi, suç ve cezaların kanuniliği; eğitim hakkı, araştırma özgürlüğü; üniversite özerkliği, sendika ve grev hakkı; bireysel ve toplu dilekçe hakkı; vicdani red hakkı.

Yukarıda görüldüğü gibi, amparo başvurusunun objektif koruma alanı sınırlıdır. Şimdi de amparo başvurusunu subjektif açıdan, yani amparo yolunu kullanma hakkına sahip olanlar açısından inceleyeceğiz.

Anayasa'nın 162. maddesinin 1b fıkrası amparo hakkını "meşru bir menfaat bağlantısı olan bütün gerçek ya da tüzel kişilerle Kamu Denetçisine ve Savcılık Makamı'na" tanımaktadır. Görüldüğü 162. maddenin 1b fıkrası, 53. maddenin 2. fıkrasındaki "yurттаş"ın yerine daha geniş bir kapsamı olan "kişi" kavramını kullanmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşuna İlişkin 1979/2 sayılı ve 3 Ekim 1979 tarihli Organik Kanunda da "kişi" kavramı kullanılmıştır (Madde 46/1). Anayasa Mahkemesi, amparo başvuruları üzerine verdiği kararlarında "kişi" kavramını geniş yorumlama eğilimindedir; belirli temel hak ve özgürlükler için bütün kişilerin başvuru hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Örneğin; yabancılar, hatta yasadışı yollardan İspanya'ya girmiş olan yabancılar dahi İspanya Anayasası tarafından siyasal düzenin ve toplumsal barışın temeli olarak nitelendirilen insan onuru ve buna bağlı vazgeçilmez haklarının korunması için amparo başvurusu hakkına sahiptir. Anayasa'nın 10. maddesinin 1. fıkrasına göre, siyasal düzenin ve toplumsal barışın temelleri insan onuru ve buna bağlı vazgeçilmez hakların yanı sıra kişiliğini özgürce geliştirme hakkı, kanuna ve başkalarının haklarına saygı ilkeleridir.) Anayasa Mahkemesi'ne göre özel hukuk tüzel kişileri ile kamu tüzel kişileri de amparo hakkına sahiptir. Ancak, kamu tüzel kişilerinin bu hakkı bir istisna olarak değerlendirilmektedir (STC 175/2001, 26 Temmuz 2001).

Yabancılar gelince; İspanya Anayasası, Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden yabancıların da "antlaşmalar ve kanunlar çerçevesinde" yararlanacağını hükme bağlamaktadır. Ancak, yabancılar yalnızca İspanya vatandaşlarına tanınan haklardan

yararlanamaz. Bunların başında katılma hakları (seçme ve seçilme hakkı, kamu hizmetine girme hakkı) ile İspanya'ya serbestçe giriş-çıkış özgürlüğü gelmektedir. Bununla birlikte; seçme ve seçilme hakkına ilişkin olarak, Anayasa'nın "bir antlaşma ya da kanunla, yabancılara müteakabiliyet şartıyla yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkının tanınmasına" cevaz verdiğini belirtmekte yarar vardır (Madde 13.2).

Görüldüğü gibi, amparo başvurusu esas olarak Anayasa ile güvence altına alınan belirli hakların ihlali halinde, ihlale maruz kalan kişilere tanınmış bir anayasal koruma mekanizmasıdır. Ancak başvuru hakkı sadece hak sahibi kişilerle sınırlı değildir; Kamu Denetçisi ve Savcılık da amparo başvurusunda bulunabilir. Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu Hakkında Organik Kanun'un 46. maddesinin 2. fıkrası, Kamu Denetçisinin ya da Savcılık Makamının başvurması halinde, Anayasa Mahkemesi'nin ilgili kurul ya da dairesine, ilgililerin davaya katılmasını sağlamak amacıyla söz konusu davayı ilgililere bildirim veya Resmi Gazete'de yayım yoluyla duyurma yükümlülüğü getirmektedir.

Amparo başvurusu, kamu güçlerinin işlemlerinden, ihmallerinden ya da eylemlerinden kaynaklanan temel hak ihlallerine karşı yapılır. "Kamu güçleri"nden anlaşılması gereken; devlet, özerk bölgeler ve diğer yerel, hizmetsel ya da mesleki yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Bunların memurları ve diğer görevlileri de kamu gücü kavramı içindedir.

Amparo başvurusu, kanun niteliği taşımayan işlemlere karşı yapılır. İspanyol Anayasa yargısı sisteminde, kanunlara karşı bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır. Sadece kanunların uygulama işlemleri, uygulanmaması (eylemsizlik/ihmal) ya da kamu gücünün işlemleri amparo başvurusuna konu edilebilir. Parlamento'nun ve Özerk Bölgeler'deki Yasama organlarının kanun niteliği taşımayan kararlarına karşı da amparo yolu açıktır.

Bireyler, temel hak ve özgürlükleri ihlal ettiğini düşündükleri kanunlara karşı dava açma hakkından yoksundur. Böyle bir kanuna karşı ancak iptal davası ya da itiraz yoluyla Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılabilir. Kanunların Anayasa'ya uygunluk denetimi, bu makalenin kapsamı dışındadır.

Amparo başvurusu esas olarak kamu gücünden kaynaklanan hak ihlallerine karşı koruma sağlamakla birlikte bazı durumlarda özel kişilerden kaynaklanan hak ihlallerine karşı da koruma sağlayabilir. Temel hakların yatay etkisi olarak ifade edebileceğimiz bu uygulamada, kamu gücünün özel kişiden kaynaklanan bir zararı giderememesi halinde, bu hak ihlali amparo başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından

giderilebilmektedir. Bu, özellikle yargı kararlarına karşı yapılan amparo başvurularında sıkça karşımıza çıkan bir durumdur. Bu şekilde, özel kişilerden kaynaklandığı halde, Anayasa Mahkemesi'nce giderilen hak ihlalleri başlıca şu alanlarda ortaya çıkmaktadır: Özel hayatın gizliliği, ifade özgürlüğü, bilgi edinme hakkı ve çalışma hayatı.

Amparo başvurusu, istisnai ve olağandışı bir başvuru yoludur. Anayasa Mahkemesi'nin bu alandaki yetkisi ikincil ve nihai bir yetkidir. Temel hak ve özgürlüklerin yürütme ya da yargı organları tarafından ihlal edilmesi halinde, amparo başvurusunda bulunabilmek için öncelikle bütün kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Aksi halde, amparo başvurusu ilk inceleme aşamasında reddedilir. İspanyol Anayasa yargısı sisteminde, amparo başvurusu olağan mahkemelerin koruma işlevine ek olarak getirilen ve ultima ratio işlev gören bir yargı yoludur.

Bu düzenleme iki temel nedene dayanmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin öncelikli işlevi Anayasa'nın üstünlüğünü güvence altına almaktır. Temel hak ve özgürlükler de Anayasa'da merkezi bir öneme sahiptir. Kanunların Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesi yetkisinin münhasıran Anayasa Mahkemesi'ne tanınması, Anayasa'nın üstünlüğünü koruma işlevinden kaynaklanmaktadır. Ancak, İspanya tarafından benimsenen Kelsenci sistemde, Anayasa'nın üstünlüğünü sadece Yasama organına karşı değil, aynı zamanda yürütme ve yargı organlarına karşı da güvence altına almak gerekir. Anayasa Mahkemesi'nin diğer yetkileri de bu mantıkla açıklanabilir. Özellikle, temel hak ve özgürlükler alanında olağan mahkemelerce sağlanan korumaya ek olarak Anayasa Mahkemesi'ne başvuru hakkının tanınması bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Amparo başvurusu, temel hakların içeriğinin belirlenmesinde ve özellikle Anayasa yargısının ilk yıllarında genel mahkemelerin bireysel haklar alanındaki kararlarının anayasal ilkeler ve değerlerle uyumlu hale getirilmesinde önemli bir işlev görmüştür. Anayasa Mahkemesi, bu usul sayesinde Yargı erki ve Yürütme erki üzerinde etkin bir denetim uygulayabilmiştir. Yasama organının kanun niteliği taşımayan işlemleri üzerinde de denetim yetkisi kullanmıştır. Bu şekilde kamusal ve siyasal yaşam "anayasallaştırılmıştır". Yukarıda açıklandığı gibi, özellikle yargı organlarının kararları nedeniyle amparo başvurusuna konu edilen özel kişilerden kaynaklı hak ihlallerini incelemek suretiyle, toplumsal hatta özel ilişkilerin bile "anayasallaştırılmasına" katkı sağlamıştır.

İspanya Anayasa Mahkemesi'nin 29 yıllık geçmişinde, amparo başvurularını karara bağlamak Mahkeme'nin başlıca işlevi haline gelmiştir.

Anayasa Mahkemesi verdiği kararlarla anayasal değerlerin İspanyol kamu kurumlarınca benimsenmesini ve uygulamasını sağlamış; Avrupa Anayasa yargısı sisteminin öncelikli amacı olan temel hak ve özgürlüklerin korunması konusunda eşine az rastlanan bir performans göstermiştir. Burada Anayasa Mahkemesi'nin 53. maddenin 1. fıkrasında sayılan temel hakları İspanya'nın "demokratik ve sosyal hukuk devleti" niteliğiyle uyumlu biçimde yorumlama hususunda gösterdiği özenin altını çizmekte yarar vardır. Geldiğimiz noktada, Anayasa Mahkemesi referans gösterilmeksizin vatandaşların temel haklarından söz etmenin mümkün olmadığını söylemek kesinlikle abartılı olmayacaktır.

Vatandaşların gerek amparo başvurusu, gerekse Anayasa Mahkemesi'nin temel hakları koruma konusunda gösterdiği gayrete ilişkin olumlu kanaatleri amparo başvurusuna olan teveccühü arttırmaktadır. Bu durum bir yandan Anayasa Mahkemesi'nin iş yükünü fazlasıyla ağırlaştırmakta, diğer yandan da olağan yargı yerleriyle Anayasa Mahkemesi arasında çatışmaya neden olmaktadır. Aslına bakılacak olursa, bu çatışma, Anayasa yargısının en temel önermesinin göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır. Anayasa yargısının temelindeki önerme şu şekildedir: "Anayasa'nın nihai yorumu ve kanunların Anayasa'ya aykırılığı konusunda nihai karar Anayasa Mahkemesi'ne aittir." Kelsen'in başlangıçtaki düşüncesinin aksine, günümüzdeki Avrupa sistemi ve bu sistem içinde yer alan İspanyol Anayasa yargısı sistemi yargıyı Anayasa'nın yorumlanmasıyla yetkili Anayasa yargısı ve kanunların yorumlanmasıyla yetkili olağan yargı şeklinde iki ayrı yapı olarak ele almamaktadır. Bizim sistemimizde, her iki yargı düzeni birbiriyle bağlantılıdır ve bir bütünlük içindedir. Olağan yargı yerleri, kanunları yorumlarken bir anlamda Anayasa'yı uygulamaktadır; Anayasa Mahkemesi de kanunların Anayasa'ya uygunluğu yorumunu belirlemektedir. Bir başka deyişle, gerek Anayasa'nın yorumu, gerekse kanunların Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesi konusunda Anayasa Mahkemesi yalnız değildir; olağan mahkemeler de yetkilidir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi tek yorumcu değil, nihai (en üst) yorumcu olarak görülmelidir. En azından, İspanya'da Anayasa ve Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşuna İlişkin Organik Kanun'la kurulan sistem bunu gerektirmektedir.

Öte yandan, bireylerin amparo başvurusu ile dile getirdiği adalet talebini en iyi ve en sorumlu bir biçimde yerine getirmeye çalışan Anayasa Mahkemesi'nin nicel olarak "aşırı yüklenme"yle karşı kaşıya kaldığını belirtmekte yarar vardır. Bu noktada, ağır iş yükü nedeniyle Mahkeme'nin

işleyişinde ve çalışmasında ortaya çıkan işleyiş bozukluklarına kısaca değinmek istiyorum.

Nicel açıdan bakıldığında, Anayasa Mahkemesi'ne kurulduğu günden 31 Aralık 2008'e kadarki sürede her türden 135.000 başvuru yapıldığını görüyoruz. Mahkeme, 6500'ü hüküm biçiminde olmak üzere 120.000 kesin karar aldı; bunlardan 12.000'i Talimat biçiminde verdiği kararlar, 100.000'den fazlası da dilekçenin reddi kararıdır. Anayasa Mahkemesi'nin bütün bu kararları kuşkusuz kıyas kabul etmez değerinde bir içtihat oluşturmuştur.

Son yargı yılında, yani 2008'de ise 10.400'den fazla dava açılmıştır. Bu rakamda, amparo başvurularının sayısı, toplam başvuruların yüzde 98.7'sine karşılık gelmektedir (10.279).

Yapılan bireysel başvurular içinde, dilekçenin reddi oranı çok yüksektir; her yıl ortalama olarak amparo başvurularının %95'ten fazlası ilk incelemede reddedilmektedir. Bunun en çok karşılaşılan sebebi, özellikle 24 Mayıs 2007 tarih ve 2007/6 sayılı Organik Kanun ile yapılan reform öncesindeki dönemde, yapılan başvuruların anayasal dayanaktan yoksun olmasıdır. Bu gerekçeyle reddedilen başvuruların oranı, dilekçenin reddi kararlarının yaklaşık % 70'ine tekabül etmektedir. Hüküm aşamasına gelen amparo başvurularının oranı ise her geçen yıl artmaktadır. Mahkeme, ilk incelemeyi geçen başvurulardan ortalama olarak % 60'ında davayı (istemi) kabul kararı vermektedir ki, bu da yapılan bireysel başvurularının toplam %3'ünden biraz daha azına tekabül etmektedir. Sonuç olarak; önceki yılların verilerini de dikkate aldığımızda; Anayasa Mahkemesi'nin yıllık olarak, yapılan bireysel başvuruların yaklaşık %2'sini ele aldığı sonucuna varırız ki, bu da olağan yargının halkın temel hak ve özgürlüklerini etkin bir şekilde koruduğunu ve anayasal yargıya intikal eden çok sayıda davanın (yani %97'sinden fazlası) usulsüz olarak açıldığını teyit etmektedir.

Aynı şekilde, öne çıkartılması gereken önemli bir olgu da son iki yıl içinde yabancılara ilişkin bireysel başvurulardaki olağanüstü artıştır. Bu başvurular temel olarak habeas corpus işlemleri, Anayasa'nın 17. maddesi (kişisel özgürlük) ile 24. maddenin 1. ve 2. fıkraları (etkin yargı koruması ve yargı işlemlerinin usule uygun olarak gerçekleştirilmesi) ile Anayasa Mahkemesi'nin 4 Nisan 2005 tarihli ve STC 72/2005 sayılı kararında yalnızca İspanya vatandaşlarına özgü olduğu belirtilen İspanya'ya özgürce giriş-çıkış yapma ve ikamet hakkına (19. madde) ilişkin uyuşmazlıkları konu almaktadır. 2008 yılında yapılan toplam 3518 amparo başvurusundan

yaklaşık %35'i -bir başka deyişle, her üç bireysel başvurudan biri- bu gerekçeye dayanıyordu.

Burada aktarılan rakamların olumlu bir yönü, Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'nın normatif üstünlüğünün bekçisi olarak ve en önemlisi de Anayasa'da kabul edilen temel hak ve özgürlüklerin nihai teminatı olarak halkın güvenini kazanmış olması ve bu güveni korumaya devam ediyor olmasıdır. 2007/6 sayılı Organik Kanun ile yapılan reforma dek subjektif bir başvuru olarak değerlendirilen amparo başvurusunun ve bu başvuru sonunda ortaya çıkan anayasal uyuşmazlıkların ulaştığı rakam, ancak vatandaşların Anayasa yargısı kurumuna duyduğu güvenle izah edilebilir.

Anayasa yargısının performansına ilişkin olarak yukarıda verdiğimiz istatistiksel bilgiler aynı zamanda bir olumsuzluğa da işaret ediyor: Bu da, Anayasa Mahkemesi'nden talep edilenlerle Mahkeme'nin prosedürleri dâhilinde yapabileceği şeyler arasında giderek artan orantısızlıktır. Bir yandan, Anayasa Mahkemesi'nin ağır iş yükü karşısında etkin bir koruma sağlayamaması riski ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan da Mahkeme'nin işlevleri arasında bir dengesizlik ortaya çıkmaktadır; çünkü artan amparo başvurusu oranı, Anayasa yargısının objektif ve soyut yönü, yani yasama organının denetlenmesi işlevi aleyhine bir dengesizliğe neden olmaktadır. Anayasa Mahkemesi, amparo başvurularındaki ciddi artış nedeniyle enerjisinin büyük kısmını dilekçeler üzerine yapılacak ilk incelemeyle tüketmek zorunda kalmaktadır. Üstelik ilk inceleme sonunda genellikle dilekçenin reddi kararı verilmektedir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşuna İlişkin Organik Kanun'un 50/1b maddesinin Reform'dan sonraki haliyle şart koşulan "anayasal uyuşmazlık" ölçütünü yerine getirmeyen, diğer kanun yolları tüketilmeden yapılan ya da Anayasa yargısına ilişkin usul kurallarına uygun olmayan başvuruları ilk incelemede reddetmektedir. Ancak, Mahkeme'nin burada tükettiği enerji endişe verici gecikmeler ortaya çıkararak Mahkeme'nin "olumlu" gidişatına derinden zarar verdi. Amparo başvurularından kaynaklanan bu ağır iş yükü, Anayasa Mahkemesi'ni sadece temel hakların korunmasına ilişkin amparo istemleri karşısında değil, aynı zamanda kanunların Anayasa'ya uygunluk denetimi ve Devlet-Özerk Bölgeler-Yerel yönetimler arasındaki uyuşmazlıkların çözümlenmesi işlevleri açısından da zora sokmaktadır. Kanunların Anayasa'ya uygun olup olmadığının denetlenmesi konusunda Anayasa Mahkemesi'nin tek yetkili organ olduğunu hatırlarsak, özellikle kanunların Anayasa'ya uygunluk denetimi işlevi açısından bu iş yükünün ne ölçüde olumsuz etki yapabileceğini anlamamız zor olmaz.

Bugün, aradan geçen yaklaşık bir asır içinde, Avrupa'daki -ve diğer bölgelerdeki- Anayasa Mahkemeleri, Anayasa'nın üstünlüğünü kurumsallaştırmışlar ve Anayasa'nın normatif değerinin bugün tartışılmaz bir olgu haline gelmesini mümkün kılmışlardır. Bu yüzden de Anayasa Mahkemeleri, tarihi rollerini büyük oranda gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Ancak, bu kurumun devamlılığını istemek, dahası işlevinin istisnai doğasına ve elbette uygulamalarına yönelik bir saygıyı yeniden kazandırmak gereklidir. Bugün yeniden ve açık bir şekilde anlaşılmıştır ki, Anayasa yargısının doğası gerek günümüzün ve geleceğin ihtiyaçları, gerekse Anayasa'nın güvencesi olma işleviyle tam bir uyum içindedir.

Anayasaların ve anayasal yargının sıhhatini sağlayan ilke olan devamlılık, daha doğru bir ifadeyle, devamlılık içinde ilerleme, hem yasaların olağan yargı yerleri karşısında ayrıcalığını, hem de anayasal yargının sağladığı ek koruma mekanizmasının varlığını savunmak için nedenler ortadan kalkmadığı sürece gereklidir. Aslında, kanunların Anayasa'ya uygunluğu varsayımı, kanun koyucunun halk iradesinin temsilcisi olma konumuyla doğrudan bağlantılıdır; Anayasa'ya uygunluk varsayımı, anayasal yargının demokratik kanun koyucuya belirli bir anda toplumun etik ve politik kavrayışının asıl yorumcusu olarak bir tür öncelik tanınmasını getirir. Öte yandan, Anayasa yargısının sağladığı güvence olağan yargı yerleri eliyle sağlanan güvenceye ek bir koruma mekanizması olarak düşünülmalıdır.

Anayasa'nın bütün kamu otoriteleri ve özellikle de Yargı Erki nezdinde korunması genel bir ilke olarak kabul edilmiştir; yani, Anayasa'nın üstünlüğünün korunması sadece Anayasa Mahkemesi'ne ait bir işlev değildir. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi'ne ancak münhasıran Anayasa Mahkemesi'nin yetki alanındaki işler için başvurulabilmelidir. Örneğin, kanunların iptali tekeli Anayasa Mahkemesi'ne aittir. Benzeri şekilde; temel hak ve özgürlüklerin korunması için Mahkeme'ye yapılan amparo başvurusu "anayasal bir gerekçe"ye dayanmalıdır ya da gerçekten "ciddi" bir uyuşmazlık söz konusu olmalıdır.

Anayasa Mahkemesi, anayasal sistemin güvencesi olarak işlev görmelidir. Daha açık bir ifadeyle; Anayasa Mahkemesi ya olağan mahkemelerin yargı yetkisinin dışında kalan sorunlar karşısında çözümler getirmeli ya da olağan mahkemelerde çözümlenemeyen uyuşmazlıklarda bir son çare olarak işlev görmelidir. Bununla birlikte; Anayasa yargısının nihai ve istisnai bir koruma mekanizması olarak nitelendirilmesi, temel hak ve özgürlüklerin yargı organları aracılığıyla uygulanması üzerindeki anayasal kontrolün ortadan kalkması anlamına gelmez. Aksine, bu korumanın

içeriğinin tanımlanması ve sınırlarının çizilmesi tam da Anayasa Mahkemesi'nin işidir. İspanya Anayasası, bireylerin anayasal haklarında yahut bireysel başvuru (amparo) hakkında gerilemeye yol açacak herhangi bir yasal reforma izin vermemektedir; ancak reform, Anayasa'nın savunulmasının nesnel boyutunu güçlendirmeye yönelik olabilir.

Aslında, anayasal yargı sisteminin mantığı, ilke olarak, olağan koruma mekanizmalarıyla ortadan kaldırılamayan Anayasa ihlallerinin "sıradanlaşmasını" ve kural haline gelmesini engellemektir.

Bu yüzden de, bireysel başvuru (amparo) hakkı in extremis/nihai bir kanun yolu olarak kabul edilmelidir. Bu çareye yalnızca bütün yargı yolları tüketildikten sonra başvurulmalı ve Anayasa Mahkemesi gerçekten kendisi tarafından karara bağlanması gereken bir uyuşmazlıkla karşı karşıya olduğuna kanaat getirmesi halinde bu davaya bakmalıdır. Bunun için ortada bir Anayasa ihlali bulunmalı ve bir temel hak veya özgürlük zarar görmüş olmalıdır. Böylesi durumlar anayasal sistemin işlevini yok eden durumlardır ve bu tür ihlallere karşı gerekli müdahaleyi yapmak zorunlu hale gelir.

Amparo başvurusunun bir "süper-temyiz yolu" yolu haline gelmesini ve Anayasa Mahkemesi'nin zamanının önemli bir bölümünü anayasal bir hakkın ihlaline ilişkin olmayan başvuruların incelenmesine ayırmasını engellemenin yolu, "anayasal" boyutu olmayan başvuruların elenmesidir.

Anayasa Mahkemesi'nin işleyişindeki bu aksaklığın ancak kanun koyucunun atacağı adımlar yoluyla düzetilebileceği yönündeki düşünce, Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşuna İlişkin Organik Kanun'da 1988 yılında yapılan değişiklikten sonra da 2004'te yapılan değişiklikten sonra da Anayasa Mahkemesi Başkanları tarafından sürekli olarak dile getirilmiştir. Bu düşünce, amparo başvurusuna ilişkin önemli değişiklikler 24 Mayıs 2007 tarihli ve 2007/6 sayılı Organik Kanun'da yansımaları bulmuştur.

Organik Kanun'da yapılan değişikliklerle bir çok konu düzenlenmiştir. Ancak bizim makalemiz için önemli olan değişiklik, amparo başvurusu için getirilen "özel bir anayasal boyutu olma" koşuludur (Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşuna İlişkin Organik Kanun'un 50. maddesinin 1b fıkrası). Bu değişiklik, önceki sistemde yer verilen dilekçenin kabulü koşullarına ek olarak, başvurunun "anayasal boyutu" nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından karara bağlanmasını gerektiren bir uyuşmazlığa ilişkin olması koşulu getirilmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşuna İlişkin Organik Kanun'un 50. maddesinin 1. fıkrası değişiklikten sonraki haliyle şu hususları hükme bağlamaktadır: "1. Amparo başvurusunun esastan görüşülmesi için ilk incelemede kabul edilmesi gerekir. Başvuruyu

inceleyen Daire, başvurunun tamamen veya kısmen kabulüne, ancak aşağıdaki koşulların tamamını yerine getirmesi halinde ve oybirliğiyle karar verecektir: a) Başvuru, Organik Kanun'un 41-46. maddeleri ile 49. maddesindeki hükümlere uygun olmalıdır. b) Başvuruya konu edilen uyuşmazlığın anayasal boyutu nedeniyle, konunun Anayasa Mahkemesi'nce karara bağlanmasını gerektiren bir durum olmalıdır. Bu, Anayasa'nın uygulanmasına, yorumlanmasına, genel etkisine ya da temel hakların içerik ve kapsamının belirlenmesine ilişkin bir sorun olabilir."

Böylece daha önce sübjektif bir başvuru olarak değerlendirilen amparo başvurusuna objektif bir boyut kazandırılmıştır. Bu, amparo usulünde önemli bir dönüşüm anlamına gelmektedir. Bundan böyle, temel haklara yönelik her türlü ihlale karşı amparo yoluna başvurulamayacaktır. Anayasa Mahkemesi'nin amparo başvurusunu inceleyebilmesi için, önüne getirilen ihlalin Anayasanın yorumu, uygulanması veya genel etkisi bakımından ya da temel hakların içeriğinin ve kapsamının tespit edilmesi bakımından "özel anayasal önem"e sahip bir ihlal olması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru talebinin kabulü için, biçimsel bakımdan ("özel anayasal önem", bireysel başvuruyu gerekçelendirmek bakımından vazgeçilmez bir biçimsel koşul olarak görülmelidir) olduğu kadar içerik bakımından da Kanun'un öngördüğü koşullara uyulmasını istemektedir.

Organik Kanun'da yapılan diğer değişiklikler, Mahkeme'nin çalışmasını etkinleştirmeyi amaçlamaktadır. Örneğin, daha önce Genel Kurul'a ait olan amparo başvurularını karara bağlama işlevi Dairelere verilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşuna İlişkin Organik Kanun'un 48. ve takip eden maddeleri).

İnanıyoruz ki yasal reformun uygulanması, Anayasa Mahkemesi'nin Anayasamızın kendisine atfettiği işlevleri daha iyi bir şekilde gerçekleştirmesini sağlayacaktır. Çünkü, geleceğe hazır olmak Anayasa'nın ve anayasal yargının özünü oluşturmaktadır. Bir uzlaşma ve birlikte var olma akdi olarak Anayasa'nın temel tamamlayıcısı, bekçisi ve geleceğinin garantisi olan Anayasa yargısı, Anayasa'nın kurallarının sürekli bir biçimde yorumu ve uygulanması yoluyla canlı bir süreç teşkil etmektedir.

Türk Anayasa Mahkemesi'ne ve Sayın Başkanına, İspanya Anayasası'nın hukuk düzeni içindeki normatif üstünlüğünü güvence altına almayı ve anayasal hükümlerin hayata geçirilmesini kendisine amaç edinen İspanya Anayasa Mahkemesi'nin amparo başvurusuna ilişkin deneyimini sizlerle paylaşmama olanak sağlayan daveti için yeniden minnet duygularımı ifade ediyorum.